

Sera Evans AS  
Cadeirydd, Pwyllgor y Blynyddoedd Cynnar, Plant, Pobl Ifanc ac Addysg  
Senedd Cymru  
Bae Caerdydd  
Caerdydd  
CF99 1SN

11 Medi 2026

Annwyl Sera,

**RE: Cofrestriadau addysg bellach (AB) a phwysau cyllidebol sy'n wynebu'r sector**

Diolch am eich llythyr dyddiedig 23 Gorffennaf 2026 yn gofyn am wybodaeth bellach ynghylch yr heriau sy'n wynebu'r sector AB yng Nghymru ar hyn o bryd, a diolch yn fawr am gwrdd â ni'r wythnos diwethaf i drafod blaenoriaethau'r sector. Y wybodaeth yr ydym wedi'i darparu isod yw'r wybodaeth ddiweddaraf am gofrestru sydd gennym gan y colegau, a'r unig gafeat yw ei bod yn gipolwg ar adeg benodol yn ystod y broses gofrestru. Fodd bynnag, er ei fod yn destun rhywfaint o newid, rydym yn hyderus ei fod yn adlewyrchu cyfeiriad cyffredinol y tueddiadau.

Yn gyntaf, mae'n werth pwysleisio y dylid ystyried y cynnydd yn y nifer o ddysgwyr yn mynychu ein colegau fel newyddion cadarnhaol. Mae'r nifer uchaf erioed o ddysgwyr yn gwneud dewis cadarnhaol i astudio yn y coleg ac yn gwneud penderfyniadau gwybodus am eu gyrfaedd yn y dyfodol a'u camau nesaf. Fodd bynnag, gan nad yw'r cyllid wedi cadw i fyny â'r lefelau uchaf erioed o gyfranogiad a welwyd dros y blynyddoedd diwethaf, mae bellach niferoedd uchaf erioed o ddysgwyr heb eu hariannu yn y system. Mae'r data diweddaraf ar gyfer y flwyddyn academaidd newydd yn dangos y bydd bron i 5,000 o ddysgwyr yn astudio yn y coleg nad yw'r sector yn derbyn cyllid ar eu cyfer. Yn ogystal â hyn, nid yw colegau wedi gallu cynnig lleoedd i gannoedd o bobl ifanc sydd wedi gwneud cais i astudio yn y coleg, gan waethgu'r argyfwng NEETs difrifol sy'n wynebu Cymru.

Er mwyn sicrhau bod cymaint o bobl ifanc â phosibl yn gallu cael mynediad at addysg, gofynnwyd i golegau gario lefelau anghynladwy o danariannu dros flynyddoedd olynol. Bydd yr effaith gronol ar y sector yn arwain at ansefydlogrwydd ariannol a thoriadau i'r



Uned 7 Cae Gwyrdd, Greenmeadow Springs, Tongwynlais, Caerdydd CF15 7AB  
[hello@colegaucymru.ac.uk](mailto:hello@colegaucymru.ac.uk) Ff: 029 2052 2500  
Cwmni Cofrestredig Rhif 2832103 Elusen Gofrestredig Rhif 1060182

Uned 7 Cae Gwyrdd, Greenmeadow Springs, Tongwynlais, Caerdydd CF15 7AB  
[hello@collegeswales.ac.uk](mailto:hello@collegeswales.ac.uk) Ffôn: 029 2052 2500  
Rhif Cwmni Cofrestredig 2832103 Rhif Elusen Gofrestredig: 1060182

cwricwlwm, gyda'r risg o golli swyddi a niwed posibl i'r cysylltiadau diwydiannol cryf a adeiladwyd dros nifer o flynyddoedd. Yn fwy uniongyrchol mae'n golygu na fydd gan golegau'r adnoddau sydd eu hangen arnynt i allu diwallu anghenion cymorth dysgwyr, gan gynnwys iechyd meddwl a lles, cymorth bugeiliol a chyllid i gynorthwyo dysgwyr sy'n wynebu caledi ariannol. Mae hyn yn cynyddu'r risg na fydd y dysgwyr mwyaf agored i niwed - gan gynnwys y rhai o'r aelwydydd mwyaf difreintiedig - yn cwblhau eu cyrsiau a byddant yn ymuno â'r nifer cynyddol o bobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant.

Mae yna arwyddion cynnar hefyd gan y sector bod cynnydd sydyn wedi bod yn nifer y bobl ifanc sydd wedi cofrestru yn y coleg gyda Chynlluniau Datblygu Unigol (IDPs). Mae'n bosibl, er nad yw wedi'i wirio eto, y gallai nifer y IDPs fod wedi dyblu, gan gynyddu'r pwysau ar gyllideb Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) eleni.

Mae risg ychwanegol yma y gallai'r argyfwng cyllid difrifol mewn darpariaeth amser llawn ddechrau erydu cyllidebau ar gyfer rhan-amser. Mae Medr wedi cynnig colegau'r hyblygrwydd i symud arian rhwng dulliau cyflawni i gefnogi'r galw cynyddol. Er bod yr ystwythder hwn yn cael ei groesawu, dylid deall yr ymyrraeth hon fel rhan o'r darlun mawr. Mae data gan StatsCymru yn dangos [gostyngiad dramatig yn nifer y dysgwyr rhan-amser mewn AB](#) - gostyngiad o 45% dros y degawd diwethaf. Yn yr un modd, mae dysgu cymunedol awdurdodau lleol wedi gweld gostyngiad o 49% yn nifer y dysgwyr dros yr un cyfnod. Wrth fynd ar drywydd Cymru fwy cyfartal, mae rôl addysg oedolion a dysgu yn y gymuned yn allweddol wrth ddileu rhwystrau, hyrwyddo cynhwysiant, a meithrin gwerth cymdeithasol, a rhaid ei gefnogi.

Rydym ar y pwynt lle mae angen gweithredu brys ac ymrwymadau cyllidebol, yn y flwyddyn academiaidd hon a'r flwyddyn academiaidd nesaf ac rydym yn gofyn i'r Pwyllgor gefnogi ein galwadau ar Lywodraeth Cymru:

- Rhyddhau cyllid ychwanegol ar unwaith i gefnogi costau mwy o gyfranogiad yn y sector, a fydd yn caniatáu i golegau ariannu costau cymorth dysgwyr yn briodol. Mae hyn yn hanfodol i alluogi colegau i ddarparu addysg a hyfforddiant o ansawdd uchel, ond hefyd i dalu costau gwasanaethau cymorth dysgu sydd mor hanfodol i gefnogi presenoldeb, cadw a dilyniant.
- Ariannu'r model cyllido ar gyfer blwyddyn academiaidd 2027/28 yn llawn. Mae hyn yn hollol hanfodol ar gyfer iechyd ariannol hirdymor y sector ac ar gyfer gallu colegau i ddiwallu anghenion dysgwyr o bob oedran.

Mewn ateb i bob un o'ch cwestiynau, byddwn yn gwneud y pwyntiau canlynol ar ran y sector:

1. Mae amrywiaeth o **ysgogwyr allweddol y tu ôl i gyfranogiad AB cynyddol yng Nghymru, sy'n effeithio ar gyllidebau sefydliadol a chynllunio**. Mae'r rhain yn cynnwys tueddiadau demograffig, gyda nifer gymharol uchel o bobl dros 16 oed yn y boblogaeth. Fodd bynnag, mae'n hanfodol cydnabod y nifer uwch o ddysgwyr sy'n mynd i mewn i'r coleg ar lefelau is, sy'n adlewyrchu rhai o'r heriau cyrhaeddiad mewn ysgolion, a rôl colegau wrth ddarparu ail gyfle uniongyrchol i bobl ifanc. Mae hyn hefyd yn golygu y bydd y dysgwyr hyn hefyd yn aros yn y coleg am fwy na'r ddwy flynedd safonol, gyda'r dilyniant a'r cadw hwn yn creu pwysau ariannol penodol. Mae colegau hefyd wedi sylwi ar gynnydd yn nifer y dysgwyr sy'n cael eu haddysgu gartref sy'n mynd i mewn i AB, nad ydynt wedi'u cynnwys mewn cyfrifiadau ar gyfer y model cyllido presennol, ac felly nid yw'r anghenion cymorth penodol ar gyfer y garfan benodol hon yn cael eu cydnabod.

Mae Medr yn amcangyfrif y bydd y diffyg cyllid ar gyfer y sector AB ar gyfer y flwyddyn academaidd 2026-27 yn £30miliwn, er y bydd y £6.5miliwn ychwanegol a ddarperir i Medr ar gyfer pwysau cyfranogiad yn lleihau hyn i £23.5miliwn. Fodd bynnag, mae'r lefel bresennol o gyllid ychwanegol yn sylweddol is na'r £21.5miliwn ychwanegol a ddyrannwyd i'r sector fel cefnogaeth ar gyfer mwy o gyfranogiad yn 2025-26, felly mae'r swm sy'n cael ei dderbyn eleni bron i 70 y cant yn llai na'r blaenorol ar adeg gynyddol mewn galw. Yn seiliedig ar y data diweddaraf, mae'r pwysau mewn meysydd galwedigaethol, yn benodol adeiladu ac amgylchedd adeiledig, peirianeg a chysiau tir. Dros dro mae'r data hefyd yn awgrymu bod yna drifft pellach o gyrsiau A/S, sy'n awgrymu bod llawer o ddysgwyr ifanc yn dewis cyrsiau galwedigaethol a thechnegol mewn ymateb i farchnad lafur ac amgylchedd economaidd ansicr.

Er bod cynnydd yn y lefelau cyfranogiad i'w groesawu, mae angen i'r sector gael digon o adnoddau ar frys fel y gall ateb y galw am ddarpariaeth.

2. Mae'n anodd iawn rhoi union ffigur ynghylch **nifer y dysgwyr sydd ar restrau aros ar hyn o bryd** gan nad oes proses gasglu ganolog sy'n olrhain y ceisiadau y mae dysgwr yn eu gwneud ar draws ysgolion a cholegau. Mae colegau hefyd yn dal i gofrestru dysgwyr felly nid yw'n bosibl rhoi ffigur manwl ar hyn o bryd, er yn seiliedig ar adborth cychwynnol credwn na fydd nifer o gannoedd o ddysgwyr wedi cael cynnig lle gan golegau. Mae data'n awgrymu mai mwyafrif y dysgwyr hyn fydd y rhai a oedd wedi gwneud cais am raglenni lefel is ac ar gyrsiau galwedigaethol sydd wedi'u gordanysgrifio. Felly, maent yn fwy tebygol o fod mewn perygl o ddod yn NEET, yn

enwedig o ystyried nad yw colegau eleni wedi gallu cyfeirio dysgwyr yn yr un gyfrol at Twf Swyddi Cymru oherwydd y pwysau cyllido ar y rhaglen honno.

Mae'n amlwg, felly, bod hon yn broblem sy'n wynebu dysgwyr a sefydliadau mewn gwahanol rannau o Gymru, gydag amrywiaeth o feysydd pwnc yn cael eu heffeithio. Os nad yw Llywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â'r mater hwn ar frys, mae'n golygu na fydd colegau yn parhau i fod yn gallu cynnig lleoedd i ddysgwyr, gan ychwanegu at y broblem gynyddol o niferoedd NEET yng Nghymru.

3. O ran **digonolrwydd y model cyllido AB presennol wrth gefnogi darparwyr i ymateb i'r galw cynyddol**, dylid deall bod y model ar gyfer darparu AB yn gweithredu ar sail oedi, sy'n golygu y dylid cydnabod lefelau cyfranogiad uwch y blynyddoedd academiaidd diwethaf wrth i gyllidebau ddechrau cael eu gosod ar gyfer 2027-28. Fodd bynnag, dim ond os yw'r model ei hun yn cael ei ariannu'n llawn y bydd y pwysau cyllidebol y mae colegau yn eu hwynebu heddiw yn cael eu datrys. Rydym yn amcangyfrif y bydd angen i Lywodraeth Cymru ddod o hyd i amcangyfrif o £40 miliwn i ariannu'r hyn y mae'r model ei angen.

Bydd y sector yn wynebu her sylweddol o ran cynaliadwyedd ariannol, gyda'r risg real iawn o golli swyddi, colli cymorth bugeiliol a lles, a thoriadau i feysydd cwricwlwm allweddol a fydd yn anochel yn cau llwybrau dilyniant i bobl ifanc ac oedolion i addysg uwch, prentisiaethau a chyflogaeth. Yr effaith fyddai lleihau cyfleoedd bywyd pobl ifanc ar adeg pan mae degau o filoedd o NEETs eisoes.

4. Mae 'n **hanfodol bod cyllideb 2027/28 yn adlewyrchu'r lefel uchaf erioed o alw, a'i bod yn galluogi'r sector i ddarparu'r lefel briodol o gymorth i ddysgwyr**. Yn ogystal â'r £30miliwn sydd ei angen ar unwaith gan y sector i fynd i'r afael â'r prinder lleoedd ar gyfer blwyddyn academiaidd 2026-27, bydd angen o leiaf £40miliwn i adlewyrchu lefelau cyfranogiad uwch parhaus yn 2027-28.

Fodd bynnag, dylai'r Pwyllgor fod yn ymwybodol bod y ffigur o £40 miliwn a ddyfynnir uchod yn isafswm. Bydd angen ffigur uwch i fynd i'r afael â dyfarniadau cyflog; sicrhau bod gan golegau adnoddau digonol i fodloni gofynion Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025; a chynnydd yn y gyfradd uned cyllid i sicrhau ei fod yn cwrdd â'r costau chwyddiant llawn o ddarparu AB o ansawdd uchel. Mae'r rhain i gyd yn faterion o bwys mawr i'r sector.

Bydd angen adlewyrchu'r holl ffactorau hyn yng Nghyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2027-28 os yw am fynd i'r afael â'r pwysau ariannol brys sy'n wynebu AB a sicrhau ei gynaliadwyedd hirdymor yng Nghymru.

Rydym yn ailadrodd ein galwad ar bob plaid wleidyddol yn y Senedd i weithio gyda'i gilydd ar gytundeb cyllidebol sy'n blaenoriaethu buddsoddiad mewn pobl ifanc, ac yn credu bod gan y Pwyllgor y Blynnyddoedd Cynnar, Plant, Pobl Ifanc ac Addysg rôl allweddol i'w chwarae yn y broses hon. Mae dau adroddiad diweddar ar [White Working-Class Educational Outcomes](#) and [Young People and Work](#) ('Adolygiad Milburn') yn Lloegr yn gwneud yn glir nad uchelgais yw'r broblem gyda phobl ifanc - yn hytrach, y materion yw hygyrchedd a chefnogaeth. Credwn fod y canfyddiadau hyn yr un mor berthnasol i Gymru ag y maent i Loegr - efallai yn fwy felly gan fod gan Gymru gyfran ychydig yn uwch o NEETs ymhlith y boblogaeth 16-24 oed. Os yw Llywodraeth newydd Cymru eisiau cyflawni ei nodau o dyfu economi Cymru a lleihau'r bwlch cynhyrchiant, rhaid iddi fuddsoddi yn nyfodol y bobl ifanc hyn.

Gobeithio y bydd y wybodaeth uchod yn ddefnyddiol ac yn rhoi'r wybodaeth y mae'n ceisio llywio ei waith yn nhymor yr hydref sydd i ddod. Mae Colegau Cymru yn hapus i ateb unrhyw gwestiynau pellach sydd gennych ar hyn a materion eraill sy'n ymwneud â'r sector AB yng Nghymru, ac edrychwn ymlaen at weithio'n agos gyda'r Pwyllgor drwy gydol cyfnod y seithfed Senedd.

Yn gywir,



David Hagendyk  
**Prif Weithredwr**